

Remiss av delbetänkandet En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier (SOU 2026:35)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) yttrande utgår från myndighetens uppdrag att verka för att unga ska få goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt att stärka det civila samhällets förutsättningar. Myndighetens uppdrag omfattar även politiken för nationella minoriteter samt frågor som rör trossamfund. MUCF lämnar synpunkter på utredningens förslag utifrån dessa perspektiv.

Sammanfattning

MUCF tillstyrker förslaget att införa en åldersgräns för sociala medier. Myndigheten delar utredningens oro för sociala mediernas negativa effekter på barn och ungas hälsa, säkerhet och trygghet. Mot bakgrund av att forskning tydligt visar på risker för negativa effekter på barn och ungas hälsa bedömer myndigheten att den föreslagna lagändringen är motiverad. Myndigheten vill dock framhålla att lagändringen innebär ett stort intrång i barns och ungas rättigheter och möjligheter till delaktighet i samhället. Den begränsade dialogen med barn och unga försvårar bedömningen av och möjligheterna att förebygga och motverka eventuella negativa konsekvenser. Myndigheten vill också understryka vikten av att utredningens förslag samordnas med det pågående arbetet inom EU för en gemensam reglering av åldersgränser för sociala medier för att undvika upprepade förändringar av regelverket.

Myndigheten tillstyrker förslaget om att undanta det civila samhällets organisationer. Myndigheten anser dock att utredningens bedömning av konsekvenserna för det civila samhällets organisationer och dess civilsamhällesperspektiv är bristfälligt. Analysen hade i större utsträckning behövt utgå ifrån och beakta de principer som ligger till grund för civilsamhällespolitiken.¹

Myndigheten vill också peka på behovet av stöd i organisationernas omställning av kanaler för att föra dialog med barn och unga. Omställningen bör ges goda förutsättningar att genomföras innan lagen träder i kraft. Det gäller särskilt för de organisationer som samlar barn och unga som riskerar att drabbas särskilt negativt av förslaget så som unga

¹ Civilsamhällespolitikens sex centrala principer självständighet och oberoende, dialog, kvalitet, långsiktighet, öppenhet och insyn samt mångfald finns beskrivna i prop. 2009/10:55 En politik för det civila samhället.

hbtqi-personer, unga som tillhör nationella minoriteter, unga med funktionsnedsättning, som har långvarig skolfrånvaro eller som upplever ofrivillig ensamhet.

MUCF vill också framhålla vikten av att lagens effekt och träffsäkerhet följs upp och att barn och unga samt civilsamhällets organisationer ges en central roll i det arbetet.

Myndighetens synpunkter

Den föreslagna lagändringen innebär en betydande förändring av förutsättningarna för de allra flesta barns och ungas sociala liv och delaktighet i samhället. MUCF bedömer att den dialog som förts med barn och unga har varit begränsad och borde ha getts större betydelse i utredningen. Det försvårar bedömningen av lagändringens konsekvenser för barns och ungas rättigheter, däribland yttrande- och informationsfrihet, organisering och social gemenskap, liksom möjligheterna att identifiera åtgärder för att förebygga och motverka eventuella negativa effekter. Ytterligare dialog och fördjupad analys hade också behövts för att belysa konsekvenser och risker för grupper av barn och unga där en åldersgräns riskerar att påverka tillgång till gemenskap och delaktighet särskilt negativt.

MUCF delar utredningens bedömning att det är viktigt med kompletterande åtgärder för att förebygga och skydda mot de risker som användningen av sociala medier kan medföra. Även om en åldersgräns införs kommer barn och unga att vara fortsatt utsatta för risker i de digitala miljöer som inte omfattas av lagen. En åldersgräns undanröjer heller inte riskerna för unga över 15 år. Därför är det mycket viktigt att arbetet för trygga digitala miljöer är fortsatt prioriterat. En åldersgräns minskar inte behovet av åldersanpassat stöd i digital kompetens eller av åtgärder för att öka tryggheten på befintliga plattformar och en effektiv tillsyn av kraven på dem.

Utredningen pekar på behovet av mer kunskap om grupper av barn och unga som riskerar att drabbas särskilt negativt om en åldersgräns införs. MUCF instämmer i behovet av särskilt stöd till dessa grupper. Utredningen nämner barn och unga med funktionsnedsättning, som identifierar sig som hbtqi-personer, som har långvarig skolfrånvaro eller som upplever ofrivillig ensamhet. Myndigheten ser dock behov av en bred analys för att identifiera även andra grupper där sociala medier är särskilt viktiga för gemenskap och delaktighet. Det är viktigt att en sådan analys har ett tydligt jämföringsperspektiv.

MUCF bekräftar bilden av att unga hbtqi-personer riskerar att drabbas särskilt negativt av en åldersgräns. Sociala medier är viktiga arenor för dessa unga att hitta gemenskap, kunskap och stöd. De kan vara särskilt betydelsefulla för unga som saknar acceptans i sin fysiska närmiljö eller i sin familj. Myndigheten vill också peka på att barn och unga som tillhör nationella minoriteter riskerar att drabbas negativt av förslaget. Sociala medier har betydelse för möjligheten att använda minoritetsspråk, ta del av kultur och organisera sig

med andra som delar samma språkliga eller kulturella identitet. Den möjligheten har särskilt stor betydelse under barn- och ungdomsåren då identiteter utvecklas och formas. För flera av de nationella minoriteterna i Sverige kan gemenskaper kring språk och kultur sträcka sig utanför landets gränser och den föreslagna lagen riskerar att försvåra sådana gemenskaper för barn och unga i Sverige. Konsekvenserna för barn och unga som tillhör nationella minoriteter bör därför särskilt beaktas i genomförandet och den efterföljande utvärderingen av lagen. Stöd och alternativa kanaler bör så långt som möjligt vara på plats innan lagändringen träder i kraft. MUCF bedömer att tiden inför ikraftträdandet behöver vara tillräcklig för att stödinsatser och alternativa kanaler ska kunna etableras.

MUCF vill peka på flera risker kopplade till ungas möjligheter att organisera sig och vara delaktiga i samhället. Det finns en tydlig risk att en åldersgräns för sociala medier kommer att göra det svårare för barn och unga att själva organisera sig kring frågor som engagerar dem och att deras engagemang och dialog i större utsträckning kanaliseras till redan existerande aktörer och till arenor som är avskilda från de som resten av befolkningen använder. Myndigheten ser också en risk i att barn och ungas möjligheter att organisera sig i globala frågor begränsas.

Myndigheten vill också framhålla vikten av att genomförandet inte begränsar barns och ungas tillgång till viktig information och delaktighet i samhället. Sociala medier fungerar idag som en kanal för myndigheter, andra offentliga aktörer och civilsamhällesorganisationer att nå barn och unga med samhällsinformation. Sådan information behöver även fortsättningsvis nå barn och unga genom kanaler som är tillgängliga för dem. Om barns och ungas tillgång till sociala medier begränsas behöver det offentliga samtidigt säkerställa att det finns andra tillgängliga arenor där barn och unga kan komma till tals och påverka i frågor som berör dem.

Utan tillgång till sociala medier riskerar ungas möjligheter att hitta och delta i internationella utbyten och nätverk att försvåras. Sociala medier används i samband med internationella ungdomsprojekt, bland annat för att sprida information om projekt och nå potentiella deltagare.

MUCF ser positivt på att det civila samhället undantas från åldersgränsen. Undantaget innebär dock inte att civilsamhällets organisationer kommer vara opåverkade om lagen träder i kraft. Civilsamhällets organisationer använder idag sociala medier för att nå och föra dialog med barn och unga. De kan därför behöva utveckla andra kanaler för kommunikation, organisering och deltagande. En sådan omställning kräver tid, resurser och kompetens och kan vara särskilt utmanande för mindre organisationer och informella nätverk. MUCF bedömer att möjligheterna att göra en sådan omställning ser olika ut inom det civila samhället vilket gör att både civilsamhällets möjligheter att verka och barns och ungas delaktighet riskerar att påverkas olika. Det finns också en risk att delar

av det civila samhället inte hinner genomföra anpassningar under tiden mellan beslut och ikraftträdande vilket kan påverka både deras verksamhet och barn och unga negativt.

Det fortsatta arbetet behöver ta hänsyn till såväl civilsamhällets olika förutsättningar som organisationernas behov av delaktighet, förutsägbarhet och handlingsutrymme i genomförandet. Civilsamhällesorganisationerna behöver involveras och ges tillräcklig framförhållning, information och stöd för omställningen. Det behövs också vägledning om hur alternativa former för digitalt deltagande kan utformas på ett säkert sätt och vilka regelverk det civila samhället behöver förhålla sig till.

MUCF instämmer avslutningsvis i utredningens bedömning att det är viktigt att effekterna av lagen följs upp och utvärderas och att det i samband med det görs en bedömning av om lagen bör behållas, förändras eller upphävas. Utöver effekterna på hälsa, säkerhet och trygghet är det mycket viktigt att belysa konsekvenser för barns och ungas rättigheter och möjligheter till delaktighet i samhället. Dialogen med barn och unga och deras organisationer behöver ha en central roll i utvärderingen, som också måste beakta att lagens konsekvenser för olika grupper. Deras erfarenheter är avgörande för att identifiera såväl positiva som negativa konsekvenser på tillgången till information, kommunikation, yttrandefrihet, organisering och socialt och demokratiskt deltagande. Utvärderingen behöver även följa om och hur användningen flyttas till andra digitala miljöer och vad det innebär för barn och ungas rättigheter, delaktighet och utsatthet för de risker som lagen ska motverka.

Avslutningsvis vill myndigheten understryka vikten av att utredningens förslag samordnas med det pågående arbetet inom EU för en gemensam reglering av åldersgränser för sociala medier. En nationell reglering bör utformas med hänsyn till utvecklingen på EU-nivå för att undvika att barn och unga, vårdnadshavare och berörda aktörer behöver anpassa sig till upprepade förändringar av regelverket inom en kort tidsperiod. Myndigheten vill också framhålla att en åldersgräns inte minskar behovet av fortsatt reglering av digitala tjänster och det ansvar som vilar på de aktörer som tillhandahåller tjänster som används av barn och unga.

I detta ärende har generaldirektör Magnus Jägerskog beslutat. Utredare Emma Thornström har varit föredragande. Remissamordnare Kenneth Condrupe, stabschef Stefan Holmgren och verksamhetsjurist Eva Bergdahl har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Magnus Jägerskog
Generaldirektör

Emma Thornström
Utredare